

ב"ה

פרשת ואתחנן

לא תכרת להם ברית

ואתחנן ז, ב.

מדוע הוצרכו הגבעונים למחול

באגרת התשובה בפרק י"א, מבאר רבינו הזקן שצריך להיות "נכון לבו בטוח בה" שהוא "רב לסלוח", ומבאר ש"אפילו במדת בשר ודם כן, שצריך האדם למחול תיכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה, ולא יהא אכזרי מלמחול, ואפילו בקוטע יד חברו" - שזהו דבר שאי אפשר להחזיר לעולם, ואף על פי כן צריך למחול לו. וממשיך: "ואם ביקש ממנו שלוש פעמים ולא מחל, שוב אין צריך לבקש ממנו" - שמזה מוכח שלענין זה לא נוגע חומר העבירה, שהרי אינו מחלק בין עבירה קלה, שעליה צריך לבקש שלוש פעמים, לעבירה חמורה, שעליה צריך לבקש יותר משלוש פעמים, אלא בכל עבירה מספיק לבקש שלוש פעמים - ד"בתלת זימני הוי חזקה"¹, ולא צריך לבקש יותר.

וממשיך: "והגבעונים שביקש דוד המלך עליו השלום מהם מחילה בעד שאול שהמית את הגבעונים ולא רצו למחול, גזר דוד עליהם שלא יבואו בקהל ה' שהם רחמנים וכו'" - שזהו מדה כנגד מדה² דכיון שלא היתה להם מדת הרחמנות למחול, אינם יכולים להיות חלק מבני ישראל שהם רחמנים (ובפרט על פי המדובר³ אודות השיטה⁴ שעונש אינו סתם ענין שאינו שייך לחטא, אלא זוהי תוצאה שבאה מהחטא עצמו), שהרי זה דבר והיפוכו. ומסיים: "ובמדת הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה לאין קץ".

וצריך להבין:...מדוע הוצרכו הגבעונים למחול – בה בשעה ששאלו עצמו לא ביקש מהם מחילה!?

¹ ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

² סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

³ ראה לקו"ש ח"ה ע' 134 ואילך (משיחת ש"פ ויק"פ תשכ"ט).

⁴ ראה של"ה בית אחרון (יב, א-ב).

כאשר אדם מבקש מחילה - הרי זה מורה שהוא מתחרט ושב בתשובה, שענינה הוא עזיבת החטא, כמו שכתב רבינו הזקן⁵ ש"מצות התשובה" (על כל החטאים עוונות ופשעים) היא "עזיבת החטא", מה שאין כן כאשר אינו מבקש מחילה. ואם כן, מהי התועלת בכך שמישהו אחר מבקש מחילה בעדו, בה בשעה שהוא בעצמו לא שב בתשובה?! - ואדרבה: רק לאחרי ש"ביקש ממנו שלוש פעמים... שוב אין צריך לבקש ממנו", אבל עד שלוש פעמים צריך לבקש מחילה!

ואכן מצינו שהריגת הגבעונים נחשבת לחטא אצל שאול אפילו לאחר מיתתו - כמו שכתוב⁶ "ויאמר ה' אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים", ואיתא בגמרא⁷ "אל שאול - שלא נספד כהלכה, ואל בית הדמים - על אשר המית את הגבעונים... קא תבע אל שאול שלא נספד כהלכה, וקא תבע על אשר המית את הגבעונים... באשר משפטו שם פעלו", "במקום שדנים את האדם שם מזכירין פועל צדקותיו" (שזהו מצד מוחין דגדלות כו'⁸), ומזה מובן שבחיינו לא ביקש שאול מחילה מהגבעונים. ויש לומר, שזו היתה סברת הגבעונים שלא רצו למחול, כיון ששאול בעצמו לא ביקש מהם מחילה. ואם כן, מדוע באמת הוצרכו למחול?⁹

ולכן מדייק רבינו הזקן ש"ביקש דוד המלך... מחילה בעד שאול": ענינו של מלך הוא - מבאר רש"י על הפסוק¹⁰ "וישלח ישראל מלאכים אל סיחון גו'", "ובמקום אחר תולה השליחות במשה... שמשה הוא ישראל... לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור, כי הנשיא הוא הכל".

וכפי שמבאר רבינו הזקן¹¹ בנוגע ל"מצוות התלויות במלך", "שהוא מוציא כל ישראל כי הוא כללות כולם". - ולהעיר, שבענין זה מצינו שני הסברים¹²: (א) שכל ישראל פטורים ממצוות אלו, (ב) שהמלך מוציא אותם ידי חובתם. ורבינו הזקן נקט כאופן השני.

וכיון שהמלך נחשב כמו כלל ישראל, הנה כאשר דוד המלך ביקש מחילה, הרי זה כמו ששאול עצמו ביקש מחילה, ולכן הוצרכו הגבעונים למחול.

⁵ אגה"ת פ"א.

⁶ שמואל-ב כא, א.

⁷ יבמות עח, סע"ב (ובפרש"י).

⁸ ראה תו"מ חל"ב ע' 85 ואילך. וש"נ.

⁹ ואדרבה: מוטב שלא ימחלו לו, כדי שיתכפר לו. וע"ד שמצינו בחזקי' ש"גירר עצמות אביו על מטה של חבלים והודו לו",

"משום כפרה" (פסחים נו, רע"א ובפרש"י).

¹⁰ חוקת כא, כא.

¹¹ תניא אגה"ק רסכ"ט.

¹² ראה גם לקו"ש ח"י ע' 40 הערה 22.

ולכן מדייק רבינו הזקן ש"ביקש דוד המלך . . מחילה כו", ולא כמו בהמשך הענין ש"גזר דוד עליהם כו" (דוד סתם, ולא דוד המלך) - כי, בנוגע לגזירה לא נוגע היותו מלך, כיון שהיה יכול לעשות זאת מצד סנהדרין כו', ורק בנוגע לבקשת מחילה, הנה כדי שתועיל בעד שאול, הרי זה רק בגלל היותו מלך, שהוא כמו כלל ישראל.

קטע משיחת ש"פ ויקרא, רשימת השומעים בלתי מוגה.

תו"מ ה'תש"ל חוברת ע' 6

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעי"נ הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי , אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"י ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה , צבי"ה זלאטע רייזל , שמואל , מנחם מענדל , ישראל אריה לייב , יוסף יצחק ,
שניאור זלמן , חיה מושקא , אברהם דוד , אהרן , חנה